

תוכן עניינים:

1. תקציר – הצגת שאלות המחקר

2. מבוא

3. איכות הסביבה בארץ – רקע

4. איכות הסביבה בראי החוק

א. החוקים העוסקים בנושא

ב. הסנקציות האפשריות (מה ניתן להטיל עת הסנקציה הכספית אינה מרתיעה דיה)

ג. ההליך המשפטי – האם ניתן לייעל את ההליך וכיצד.

5. איכות הסביבה בראי הפסיקה

6. משפט משווה

7. מסקנות וסיכום.

8. ביבליוגרפיה

2. מבוא

כתם שמן עצום באמצע האוקיינוס, מראות של דגים מנפנפים בזנבותיהם מנסים לשרוד את הזוועה ;
 ענן שחור אפור אופף את השמיים, מראות של ילדים משתעלים, חולים, תביעות ביטוח שלא נגמרות ;
 אפקט החממה, זעקות מומחים ומדענים כי הקרח נמס, זז, כי משאבי כדור הארץ מתכלים ;
 ערימה עצומה של זבל, ניירות, אריזות פלסטיק, שקיות ניילון, שיישאר כמזכרת גם בעוד מיליון שנה ;
 כל אלה ועוד, מעשי ידי אדם.
 התנופה הטכנולוגית הובילה לתנופה עסקית שהובילה את הקמתם של מפעלים ותאגידים עצומים.

מי לא מכיר את הסרטים הרומנטיים בהם בעל התאגיד המפלצתי מבקש לעשות רווחים בכל מחיר על חשבון האדם הפשוט, על חשבון הסביבה, מוכן לכרות עצים בלי הכרה, להפוך אלפי בעלי חיים חסרי בית, והנה קם לו גיבור הסרט, נלחם בחרון אפו נגד אותו מפלצת, דרך בתי משפט, הפגנות, כלי תקשורת, עד שמגיע הסוף הטוב והשמורה ניצלה.
 בפועל פני הדברים אינם כה חד משמעיים, אותם מפעלי ענק מקדמים עסקים, מקדמים טכנולוגיה, מספקים עבודה לאלפי שכירים, מספקים איכות חיים, אולם מנגד אין להזניח את העובדה כי מפעלים אלו עושים זאת מתוך הצורך להרוויח ולצמצם הוצאות - משוואה קפיטליסטית פשוטה.

הבעיה, שהשלכות לכך עצומות והפעם בני האדם סובלים בעקיפין, מעצם הפגיעה באיכות הסביבה, באדמה, במים, בדגה, באוויר שאנחנו נושמים, אנו פוגעים בעצמינו. אם פעם, כוחם של אותם תאגידים היה כמעט מוחלט, היום ניתן לראות את המודעות הציבורית הרחבה המביאה איתה שינוי מגמתי בו התאגידים כפופים לצורך לדווח על הנזק שהם עושים, לצמצם את הנזק, או לשאת באחריות באם לא.
 יחד עם זאת, ולמרות אותה מודעות שהולכת ומתחזקת עם השנים ומתגברת ותופסת מקום בחוקי המדינה ולא רק בתודעת הציבור, עדיין ניתן להבחין בכשלים של הפיקוח והאכיפה כלפי אותם התאגידים.

אותה בעייתיות אל מול אותה מודעות היא למעשה נושא עבודתי זו.
 אבקש לבחון מהם החוקים המקנים סמכות לדיווח, פיקוח ואכיפה, ובעיקר את חוק האוויר הנקי 2008, מהם הסנקציות המוטלות על תאגידים ואבקש לבחון כיצד מתמודדת הרשות האוכפת מול תאגיד שקנס כספי אינו די בכדי להרתיע אותו.
 עלי להדגיש כי בבואי לכתוב את העבודה, היו בראשי דעות שונות ומסקנות שונות מאילו שמצאתי, נראה כי מבחינת חקיקתית ומבחינת הרצון המדינתי לעשות ולשנות, מבקשת מדינת ישראל לעמוד באותה שורה עם ייתר מדינות העולם, בהם חלק מהתאגידים כבר קיבלו על עצמן את האחריות הבלתי נמנעת, בה הם נדרשים לוותר על נתח מרווחיהם על

מנת להשקיע בצמצום הנזק הסביבתי, והיתר מוצאים עצמם או ימצאו עצמם מול מערכת המבקשת לעשות ככל יכולתה על מנת לאכוף את הנדרש באמצעות כלים שונים הן באופן ישיר כלפי התאגידים והן באופן עקיף כלפי הרשויות האמונות על האכיפה אל מול אותם תאגידים.

3. איכות הסביבה בארץ – רקע

בפרק זה, אבקש לבחון מה מטרת המשרד לאיכות הסביבה.

ישראל מתוך אותה מודעות לאיכות הסביבה, חתומה על מספר אמנות בינלאומיות חשובות ובכך למעשה הובילה את עיגון אמנות אלו לתוך חוקי המדינה על מנת לקדם הנושא בתוך המדינה:

- בשנת 1954 חתמה ישראל על אמנה למניעת זיהום היד בדלק, ובשנת 1973 חתמה על אמנה למניעת זיהום בים מאניות שנקראה לאחר מכן "אמנת מרפול 78/73". מטרת האמנה היא מניעת זיהום הים ובעיקר זיהומו כתוצאה מתאונות בין אניות. האמנה הבינלאומיות היא אחת מיני פעולות בינלאומיות של הארגון העולמי האחראי הנקרא "IMO".
- בשנת 1987 חתמה ישראל על "פרוטוקול מונטראול", המבקש למנוע או להפחית צריכה וייצור של חומרים אשר יש בהם כדי לכלות או לזהם את שכבת האוזון. אישור הפרוטוקול על ידי המדינה נעשה לבסוף בשנת 1992.
- בשנת 1996 חתמה ישראל על אמנה המכונה "אמנת האקלים", בוועידה של "פסגת כדור הארץ" בברזיל. מטרת האמנה היא הגברת המודעות ואיסוף נתונים בכל הנוגע לאקלים העולם, ייצוב וריכוז גזי חממה והקטנת נזקים. המעניין באמנה זו היא מעצם סיווג המדינות החתומות עליה: מדינות "מפותחות" הן אלו בעלות היכולת הכלכלית והמוסדית לטפל בבעיה, לצד מדינות "מתפתחות" הנדרשות לאותם הדרישות לכאורה מבחינת רישום מקורות הפליטה והקטנת נזקים אך שידוע כי בעלת יכולת כלכלית ומוסדית פחותה לטיפול בבעיה. ישראל נחשבת כמדינה מתפתחת.
- בשנת 1998, חתמה ישראל על "פרוטוקול קיוטו" ובשנת 2004 אישרה אותו. מטרת הוועידה הוא צמצום פליטת גזי החממה ונקבע מכסת הפחתה יחסית: למדינות אירופה – 8%, לארה"ב – 7% ליפן ליתר המדינות – 6%. ישראל לכאורה אינה מחויבת להגבלות המעשיות בהיותה נחשבת מדינה מתפתחת, אולם צירוף ישראל לארגון ה-OECD יוביל למעין התחייבות ישראל לפעול בהתאם וליישר קו עם יתר המדינות. ניתן לראות כי משרד להגנה על הסביבה כן אימץ לעצמו את היעד להפחתת פליטת גזי החממה.